ἀλλὰ καὶ χαίειν πρέπει νὰ ὁμολογῆτε σχεδὸν εἰς αὐτὸς, διὰ τί μὲ τὸν πρόσκαιρον τοῦτον θάνατον, καὶ χωρὶς νὰ θέλετε, σᾶς προξενῶν ζωὴν αἰώνιον.

„ Ἕτοιμοι δὲ ἀεὶ πρὸς ἀπολογίαν παντὶ τῷ αἰτοῦντι ὑμᾶς λόγον
„ περὶ τῆς ἐν ὑμῖν ἐλπίδος, μετὰ πραΰτητος, καὶ φόβου.
16. „ Συνείδησιν ἔχοντες ἀγαθὴν, ἵνα, ἐν ᾧ καταλαλοῦσιν ὑμῶν,
„ ὡς κακοποιῶν, καταισχυνθῶσιν οἱ ἐπηρεάζοντες ὑμῶν τὴν ἀ-
„ γαθὴν ἐν Χριστῷ ἀναστροφήν.

Ἐπειδὴ ἀνωτέρω ἐπαραθάρρυνε τοὺς χριστιανοὺς ὁ Ἀπόστολος, καὶ εἶπεν εἰς αὐτοὺς νὰ μὴ φοβῶνται ὑπὸ τοὺς ἀπίστους: προσαζόμενος δὲ, μήπως οἱ χριστιανοὶ ὑπεισερχόμενοι εἰς τὰ λόγια τε πέσωσιν εἰς θρασύτητα, καὶ καταφρονῶσιν αὐτοὺς ὅταν ἐρωτῶσι περὶ τῆς ἁγίας ἡμῶν πίστεως, καὶ ζητῶν νὰ μάθωσι περὶ αὐτῆς: διὰ τοῦτο πάρα ἐδῶ διδάσκει τοὺς χριστιανοὺς, πῶς πρέπει νὰ εἶναι πάντοτε ἑτοιμασμένοι εἰς τὸ νὰ δίδωσι ἀπόκρισιν, ὅταν οἱ ἄπιστοι, ἢ οἱ αἱρετικοὶ ζητοῦσι λόγον διὰ τὴν πίστιν, καὶ ἐλπίδα τῶν χριστιανῶν, καὶ ἀγαπῶν νὰ μάθωσι τὴν δύναμιν τοῦ κυ Χριστοῦ μυστηρίου. (1) νὰ δίδωσι ὅμως ἀπόκρισιν πρὸς τοὺς ἐρωτῶντας, ὄχι μὲ αὐθάδειαν, καὶ θρα-

(1) Ἀπὸ λόγια τοῦτα τοῦ μεγάλου Πέτρου ἀναγκαίως συμπεραίνομεν, ὅτι ὅλοι οἱ χριστιανοὶ, καὶ λαϊκοὶ, καὶ ἱερωμένοι πρέπει ἐξ ἀνάγκης ἀπαραιτήτως νὰ εἶναι διδαγμένοι παιδόθεν τὴν ἱεραν Κατήχησιν τῆς πίστεως, καὶ τὰ δόγματα ὅλα τῆς εὐσεβείας νὰ ἠξεύρωσι χρεῖον ἀπὸ στήθους· ἐπειδὴ καὶ μέλλουν νὰ εἶναι διδάσκαλοι τῶν ἀπίστων, καὶ αἱρετικῶν: καθὼς ἐδῶ τοὺς θέλει ὁ Κορυφαῖος τῶν Ἀποστόλων· δι' ὅ,τι αὐ αὐτοὶ δεν μάθωσι πρῶτον τί εἶναι ὁ χριστιανὸς, τί εἶναι ἡ πίστις, τί εἶναι ὁ Χριστὸς, ποῖα εἶναι τὰ δόγματα τῆς πίστεως, καὶ τὰ λοιπὰ τῆς ὀρθοδόξου ὁμολογίας, πῶς ἠμποροῦν νὰ τὰ διδάξωσι εἰς τοὺς ἄλλους; ὅθεν οἱ ἅγιοι Ἀρχιερεῖς, καὶ Πατριάρχαι, πρέπει νὰ φροντίζωσι διὰ νὰ καταρτίζωσιν εἰς τὰς ἐπαρχίας των Σχολεῖα κατηχητικὰ, μὲ διδασκάλους προκομμένους καὶ ἐναρέτους, διὰ νὰ διδάσκωσι τὰ παιδία τῶν χριστιανῶν τὴν τῆς Πίστεως Κατήχησιν, καὶ τὴν ὀρθόδοξον ὁμολογίαν: καθὼς τοιαῦτα σχολεῖα Κατηχητικὰ ἐσυστήθησαν πρῶτα νεωστὶ, εἰς τὰς Κυδωνίας, καὶ εἰς τὴν Αἴνον, καὶ ἐπροξένησαν πολὺν καρπόν: ὡς μαρτυροῦσι πολλοί.

Διὰ τί λοιπὸν ἀληθείαν ἐντροπὴ μεγάλη εἶναι, τὰ μὲν παιδάρια τῶν Λατίνων νὰ εἶναι τόσον γυμνασμένα εἰς τὰ δόγματα τῆς πίστεώς των, ὥστε ὁπὸν νὰ ἀποκρίνωνται μὲ κάθε ἑτοιμότητα εἰς ἐκείνος ὁπὸν τὰ ἐρωτῶν: οἱ δὲ τῶν ὀρθοδόξων Γραικῶν Ἱερεῖς, ἢ καὶ Ἀρχιερεῖς, νὰ μὴ ἠξεύρωσι περὶ αὐτῆς νὰ ἀποκριθῶν ὀλίγα παραμικρόν· ἀλλὰ νὰ μένωσι ἄφωνοι ὡσὰν ἰχθύες, ὅταν ἠθέλουν τοὺς ἐρωτήσωσι τινάς, ἢ Τοῦρκος, ἢ Λατῖνος, ἢ Ἀρμένιος περὶ τῆς πίστεώς των. Καὶ τοῦτο ὅλον πόθεν προέρχεται; διὰ τί αὐτοὶ δεν ἐκατηχήθησαν ἀπὸ παιδία μικρὰ, ὅπου ἔμαθον τὰ τῆς ὀρθοδόξου ὁμολογίας δόγματα. Καὶ διὰ τί δεν τὰ ἔμαθον; διὰ τί τοιαῦτα σχολεῖα Κατηχητικὰ δεν ἐσωνθίδηταν νὰ καταρτίζωνται εἰς τοὺς τόπους τῆς ἐδικῆμας Γραικίας. ὥστε, ὅλον τὸ παν σέκει, εἰς τὸ νὰ ἐπιμελήθῃ οἱ ἅγιοι Ἀρχιερεῖς, καὶ οἱ ὀρθόδοξοι χριστιανοὶ, ὅσοι μάλιστα ἔχουν παιδία, νὰ συνηθῶν τοιαῦτα σχολεῖα, διὰ νὰ ἀνοιχθῶν τὰ ὀμμάτια τῶν χριστιανῶν, καὶ νὰ μάθωσι τὴν πίστιν τους. καὶ μαθαίνοντες, νὰ ἠξεύρωσι νὰ ἀποκρίνωνται περὶ αὐτῆς εἰς τοὺς ἐρωτῶντας: καθὼς ἐδῶ παραγγέλλει ὁ Κορυφαῖος, ἀλλὰ καὶ ὁ σωματοφόρος τοῦ Παῦλος προσάξει νὰ κατοικῇ εἰς τοὺς χριστιανοὺς ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ πλούσιος μὲ κάθε σοφίαν: ἤτοι τὰ περὶ τοῦ Χριστοῦ, καὶ τῆς τοῦ Χριστοῦ πίστεως δόγματα· „ ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ ἐνοικείτω ἐν ὑμῖν πλουσίως ἐν πάσῃ „ σοφίᾳ (Κολ. γ. 16.) καὶ πάλιν „ ὁ λόγος ὑμῶν πάντοτε ἐν „ χάριτι ἁλατι ἠρτυμένος, εἰδέναι πῶς δεῖ ὑμᾶς ἑνὶ ἑκάστῳ „ ἀποκρίνεσθαι. (Κολ. δ'. 6.)

Λέγει δὲ καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος τὰ φοβερὰ τοῦτα λόγια: ὅτι ὅταν οἱ χριστιανοὶ δεν ἠξεύρωσι νὰ ἀποκριθῶν εἰς τοὺς ἐρωτῶντας αὐτοὺς ἀπίστους, καὶ αἱρετικοὺς περὶ πίστεως, ἔχουν νὰ λέγουν ἐκεῖνοι, πῶς εἶναι ἀδύνατος ἡ πίστις τῶν χριστιανῶν, καὶ διὰ τοῦτο δεν ἠξεύρωσι αὐτοὶ νὰ ἀποκριθῶν δι' αὐτὴν, καὶ πῶς ὁ Χριστὸς εἶναι ἀπατεών, καὶ ψεύστης. ταύτης δὲ τῆς βλασφημίας, αἴτιοι εἶναι οἱ χριστιανοὶ, διὰ τί δεν ἐπιμελοῦνται νὰ μάθωσι τὰ τῆς πίστεώς των δόγματα, ἀλλὰ μόνον μερικῶν διὰ τὴν γλῶσσαν, καὶ τὰ γνῶνα „ ὅταν γὰρ αὐτοὶ μὲν (οἱ ἄπιστοι, καὶ αἱρετικοὶ) τῷ „ ψεύδει συνήθεμενοι ταῦτα φράττωσιν, ὥστε συστήσαι τῶν „ δογμάτων τὴν αἰχμάλωσιν, ἡμεῖς δὲ οἱ τῆς ἀληθείας θεραπευ- „ ταὶ, μηδὲ τὸ σῶμα διαῤῥαῦσαι δυνώμεθα, πῶς ἂν πολλὴν τὴν „ δόγματος καταγνώσονται τὴν ἀθυμίαν; πῶς οὐκ ἀπατοῦν, καὶ „ μωρίαν τὴν ἡμέτερα ὑποπτεύσουσι; πῶς δ' βλασφημήσουσι τὸν „ Χριστὸν ὡς εἴρωνα, καὶ ἀπατεῶνα;.... ταύτης δὲ ἡμεῖς αἴτιοι „ τῆς βλασφημίας, οὐκ ἐθέλοντες ἀγωνιεῖν ἐν τοῖς ὑπὲρ εὐ- „ σεβείας λόγοις, ἀλλὰ πάρεργα τιθέμενοι ταῦτα, καὶ τὰ τῆς γῆς „ μεριμνῶντες. (ὁμιλ. ιζ'. εἰς τὸν Ἰωάννην) ὅθεν ὁ αὐτὸς παρακινεῖ ὅλους τοὺς χριστιανοὺς, νὰ μανθάνωσι τὰ τῆς πίστεως· διὰ τί εἶναι ἄτοπον πρᾶγμα, ὁ μὲν ἰατρὸς, καὶ ὁ παπουτζῆς, καὶ ὁ ὑφαντὴς νὰ ἠξεύρῃ νὰ ἀποκρίνεται διὰ τὴν τέχνην τοῦ, καὶ ὁ χριστιανὸς νὰ μὴ ἠξεύρῃ νὰ δώσῃ λόγον διὰ τὴν πίστιν. „ Καὶ „ γὰρ ἄτοπον, τὸν μὲν ἰατρὸν μετὰ ἀκριβείας ὑπὲρ τῆς τέχνης „ ἀγωνίζεσθαι τῆς αὐτοῦ· καὶ τὸν σκυτοτόμον, καὶ τὸν ὑφαντὴν, „ καὶ πάντας ἁπλῶς τὰς τεχνίτας, τὸν δὲ χριστιανὸν εἶναι ἀσ- „ κοπα, μὴ δυνάσθαι λόγον ὑπὲρ τῆς οἰκείας παραχεῖν πίστεως. (αὐτόθ.) ὅθεν καὶ ὁ Ἀλεξανδρείας Κύριλλος ἔπω λέγει „ εἰ „ γὰρ δὴ προσήκει τοῖς θείοις ἡμᾶς ἑπομένους λόγοις λαλεῖν „ τὴν ἀλήθειαν, τὰ Χριστοῦ πάντως διαλεξόμεθα. Χριστὸς γὰρ „ ἐστὶν ἡ ἀλήθεια. διὰ τοῦτο καὶ ὁ σοφώτατος Πέτρος ἑτοιμοτάτους „ ἡμᾶς γενέσθαι προσέταξε πρὸς ἀπολογίαν παντὶ τῷ ἐρωτῶντι, τὴν ἡμᾶς λόγον περὶ τῆς ἐν ἡμῖν ὄσης ἐλπίδος (ἑρμηνεία εἰς „ τὸν Ζαχαρίαν: πρῶτ. γ'.) Σημείωσαι δὲ ὅτι καὶ εἰς τὸ ἑρμῶν τοῦτο λείπει τὸ ἔσε: ἤτοι ἑτοιμοι δὲ ἀεὶ ἔσε πρὸς ἀπολογίαν. Προσθέττομεν δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι δεν εἶναι ἐναντίον τοῦτο ὁπὸν λέγει ὁ Πέτρος ἐδῶ, τὸ νὰ εἴμεθα ἕτοιμοι πάντοτε πρὸς ἀπολογίαν, μὲ ἐκεῖνο ὁπὸν λέγει ὁ Κύριος „ ὅταν δὲ ἀγάγωσιν ὑμᾶς παρα- „ διδόντες, μὴ προμεριμνᾶτε τί λαλήσητε, μηδὲ μελετᾶτε. „ ἀλλ' ὁ ἐὰν δοθῇ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ, τοῦτο λαλεῖτε (Μάρ. ιγ'. 11.) ἐπειδὴ ὁ μὲν Κύριος παραγγέλλει ὄχι νὰ μὴ προμελετῶμεν παντοτε τι ἔχομεν νὰ λαλήσωμεν πρὸς τοὺς ἀπίστους, ἀλλὰ τοῦτο μόνον, ὅταν μᾶς παραδώσωσιν εἰς τὰ σωέδρια. ἐπειδὴ τὸν καιρὸν τοῦ μαρτυρίου, δεν πρέπει νὰ κάμνωμεν καιρὸν μελέτης· ὁ δὲ Πέτρος παραγγέλλει νὰ προμελετῶμεν καὶ νὰ ἑτοιμαζώμεθα εἰς ἀπολογίαν καὶ τὸν ἄλλον καιρὸν ὅταν δεν διωκώμεθα μηδὲ παραστεκώμεθα εἰς τὰ σωέδρια τῶν ἀπίστων· καὶ σωστὰ εἰπεῖν· ὅταν μὲν ἡσυχάζωσι οἱ διωγμοὶ, ἐσὺ χριστιανὲ, καταγίνε εἰς τὴν μελέτην τῶν θείων Γραφῶν, καὶ γίνε ἕτοιμος εἰς τὸ νὰ ἀπολογήσαι πρὸς τοὺς ἀπίστους· ὅταν δὲ οἱ διωγμοὶ διεγερθῶν, καὶ παρασταθῇς εἰς τὰς συναγωγὰς καὶ σωέδρια τῶν ἀπίστων, τότε μὴ προμελετᾶς τί ἔχεις νὰ λαλήσῃς καὶ νὰ ἀπολογηθῇς. ἐπειδὴ ἔχεις τὸν Δεσπότην Χριστὸν ὑπέρτατον ὁποῖα πάσχεις, καὶ τὸ ἅγιον αὐτοῦ Πνεῦμα, χαρίζοντάσοι σοφίαν καὶ δύναμιν· καὶ ἔπω πληροῖς καὶ τὴν προσαγωγὴν τοῦ Πέτρου, καὶ τὴν προσαγωγὴν τοῦ Κυρίου. χρεῖον τὴν αὐτὴν λύσιν τῆς ἀπορίας ταύτης ποιεῖ καὶ ὁ Κριτικὸς Φώτιος ζητήματι λδ'. τῶν Ἀμφιλοχίων· ὅς τις καὶ προσέθετο ὅτι τὸ ἑτοίμους, εἶναι εἰς ἀπολογίαν, ὁπὸν λέγει ἐδῶ ὁ Πέτρος, καὶ τὸ μὴ προμελεταῦ, ὁπὸν εἶπεν ὁ Κύριος, μηδὲ τὸν καιρὸν τῆς παρρησίας, καιρὸν ποιεῖσθαι τῆς διασκέψεως, εἰς τὸ αὐτὸ νόημα ἔρχεται. ὁ γὰρ ἕτοιμος, μελέτης καὶ μερίμνης καὶ ἀμφιβολίας ἀπηλλάκται. καὶ ὃς ἀπηλλαγμένος φέρει τὴν σωτείδησιν ταύτης τῆς ἐμπαθοῦς διαθέσεως, ὀδεν δεῖται προμελεταῦ.